

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilipe-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (429)
je številka
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
stečno naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takej.

Štev. (No.) 428.

Chicago, Ill., 23. novembra (November) 1915.

Leto (Vol.) X.

Še več vohunstva!

Iz zveznega glavnega mesta prihaja sumljiva in razburljiva vest; vlada hoče baje kongresu predložiti zakon, ki naj ji dovoli milijon dolarjev na leto za uvedbo obsežne "tajne službe" v Zedinjenih državah. O podrobnostih tega namernega zakona je slišati, da bodo agenti novega špijonažnega sistema nastavljeni v vseh slojih prebivalstva; da bo njihova tajnost čimbolj zavaranjena, bodo označeni le s številkami; svojim predstavljencem pa bodo morali poročati vse, kar opazijo in kar se jim bo zdelo vredno poročanja.

Če bo ta zakon sprejet, je neizogibno potrebna še druga postava: Ali naj se boginja svobode odstrani iz new-yorske luke, ali pa še bolje — naj se poleg nje napravi še večji kip špijonaže, ki se bo rogala boginji.

Na posevni plošči, ki vodi od svobode v tiranstvo, drsajo Zedinjene države boljbolj navzdol. Amerika že davno ni več zgled svobodomiselnim in demokratičnim elementom v Evropi; zdaj pa kaže, da pridemo prav kmalu na najnižjo stopnjo, na kateri stoji najbolj reakcijske in avtokratične dežele v Evropi in Aziji. Z militarizmom se pričinja, potem sledi špijonaža, in naposled se izpremene vse Zedinjene države v velikansko ječo.

Vlada misli to tajno službo porabiti za takozvano konterspijonažo; o tem pač ni dvoma. V Washingtonu so prepričani, da imajo tuje vlade vsakovrstne vohune in tajne agente v Zedinjenih državah, pa si belijo glave, na kakšen način bi se rešile te nevarnosti.

Tega jim ne mogoče zameriti. Ali pomnoženo vohunstvo je najnesrečnejša ideja, ki se je mogla splošiti v katerikoli ženski glavi; kajti zoper tuje špijone bo domača špijonaža prav malo zalegla, za ameriško prebivalstvo pa lahko postane neznosna mola.

Če se zahteva za to fino institucijo milijon dolarjev, se bo nastavila cela armada takih gentlemanov, ki bodo vtikali svoje nosove v tuje zadeve. Kdor dobi tak "job", si ga bo hotel tudi

ohraniti, kajti med špijele navadno ne hodijo ne-sebični idealisti. Da ne izgubi svoji zaslužkov, bo moral dokazati, da je potreben; torej bo moral odkrivati in poročati sumljive reči.

Kaj pa, če ne bo nič sumljivega?

Ko je bilo socialistično gibanje v povojih, so vse vlade evokotale z zobmi zaradi neznanega strahu, pa so vtihotapljale v vse deavske organizacije svoje špijone, da bi dobile materiala za preganjanje in zatiranje. Taki pošteniaki so tedaj iskali, iskali, a ker navadno ničesar niso našli, so sami fabricirali atentate in zarote, da so imeli kaj poročati in se s čim pobahati.

Prav to je pričakovati, če se tukaj vpelje špijonaža zoper špijonažo in zarote. Vohuni bodo hoteli živeti; vtikali bodo svoje nosove v društveno in privatno življenje, v vsak lonec in v vsako spalnico. Če pa ne bodo našli nič "primerne" bodo sami ustvarjali, da ne ostane njih delo "neplodno".

Vlada misli na varstvo zoper tujo špijonažo. Kdo pa ji garantira, da ne bodo njeni špijoni služili povsem drugim namenom? V tej deželi svobode je že sedaj toliko vohunstva, da lahko tekmuje z Rusijo. Protisalonke lige in druge prohibicionistične organizacije pripovedujejo javno in se še bahajo s tem, da imajo svoje špijone po vseh salonih in restavracijah. Družbe "moralnih" babnic špijonirajo na plesih, po umetniških razstavah in muzejih. Kapitalistični agenti vohunijo po delavskih organizacijah.

Ako se vpelje tista oficialna špijonaža, ki jo nameravajo v Washingtonu, bodo vsi drugi vohuni hoteli imeti svoj dobiček od nje, in veliko bolj kakor za zaščito pred tujimi sovražniki bo služila kot špijonaška institucija vsem nazadnjaškim in mukerjem, zlasti pa kapitalistom v nepoštenem boju zoper delavstvo.

Zavedni proletariati v Ameriki ima najtežnejše razloge, da se upre takim mračnjaškim namenom.

Sodnijske prepovedi.

Justica je služabnica zakona. Sodišča ščitijo in izvršujejo postave.

Tak je nauk po vseh civiliziranih deželah sveta; tudi v Ameriki je tak.

Nauk. Praksa je nekoliko drugačna. V neštevilnih slučajih je justica služabnica kapitalizma in sodišča ščitijo in podpirajo interese kapitalistov. In teptajo zakone.

Marsikdo misli, da je to nemogoče. Sodišča so svetišča, kjer je pravica doma, in sodniki so njeni veliki duhovniki. Če se že na sodišča ne be bilo zanašati, bi bilo prav tako, kakor če bi moral človek hoditi po vodi.

Ali te visoke misli o svetosti justice imajo zelo malo stvarne veljave. Kdor se količkaj zanimala za procese, v katerih stoji na eni strani kapital, na drugi pa delo, se je nštetokrat lahko prepričal, da ni gospa Pravica nikakor slepa, ampak prav dobro vidi, kje je večja moč.

Izjeme se nahajajo tudi med sodniki; včasih se zgodi, da dobi delavec prav, tudi če je njegov nasprotnik bogatin. Ali dovolj je žalostno, da so to izjeme; mnogo več je takih slučajev, da imajo sicer delavci v resnici prav, toda pri sodišču ne dobe prav. Mnogo je takih slučajev, da se postava enostavno razveljavi, če je delavcem v prid, ali pa da se siloma zasuče, tako da koristi kapitalistom.

West Virginia je država, ki jo pozna vsak zaveden delavec v Ameriki. West Virginia je država, v kateri so se premogarski baroni tako odločno postavili na stališče "Might is right", da so se drugi veleizkoriščevalci učili od njih, kako se uporablja sila čim uspešneje proti delavstvu. V Coloradu je bila potem že kopija; originali so bili v West Virginiji.

Tam stoji kapitalisti še danes z vso odločnostjo na svojem nekdanjem stališču; ker imajo denar, imajo moč; in ker imajo moč, imajo vse pravice. Zakoni in konstitucija so prazna pena, volja kapitalistov je vse.

V Zedinjenih državah imamo nedvomno združevalno pravico. Ustava jo garantira. Tudi

West Virginia spada med Zedinjene države; ali za rudarje ni tam združevalne pravice. Premogarski magnati je ne marajo, zatoorej je ni.

Toda — kako morejo jamski kapitalisti za-
brant, kar dovoljuje zakon?

Enostavno — s pomočjo svojih sodnikov. Ko so prišli lani zastopniki rudarske organizacije v Colliers, W. Va., da bi poizkusili organizirati ondotne premogarje, so družbini ovaduh takoj naznanili njih prihod Pittsburgh and West Virginia Coal Co., ta je pa zahtevala od sodišča, naj ustavi delo organizatorjev. In dasi imamo v Ameriki združevalno pravico, je sodišče izdalo prepoved, katero so zahtevali kapitalisti.

Prepoved je bila seveda nezakonita. Postava pa stoji seveda nad vsakim sodiščem. Po pravu ne more noben sodnik razveljaviti ustave ali prepovedati, kar jamci ustava. Na tem stališču so stali tudi zastopniki rudarske unije. Delali so nadalje, da bi ustanovili organizacijo.

Po pravu je bilo to popolnoma v redu. Ampak pravo ni moč, temveč narobe. Sodišče ima večjo moč od organizatorjev, in sodišče je pozvalo organizatorje na odgovornost zaradi preziranja sodišča. Prepoved je bila izdana že pred več kakor enim letom. Ker jo pa kapitalisti še vedno potrebujejo, jim je uljudno sodišče ustreglo in obtožili organizatorji James Oakes, Frank Lovinski, Hiram Stevens in Fanny Sellens so bili obsojeni vsak na šest mesecev zapora.

Da je sodišče krivo ravnanje, je jasno, kakor beli dan. A kaj to pomaga? Sodišče je tako ukrenilo, in sodišče ima tudi moč, da izsili izvršitev svoje sodbe. Organizatorji so imeli prav, pa bodo vendar pol leta sedeli.

Brezupniki mislijo, da ni sploh pomoči zopet take reči. Ali če bi se spomnili, kdo voli sodnike in državne pravdnike in če ne bi pri volitvah pozabili, kako so sodniki in državni pravdniki ravnali z njimi, pa bi volili svoje ljudi, bi se že take krivice odpravile. Delavci bi morali hoteti — to je vse.

Miru si žele.

V bivstvu kapitalizma je konkurenca. Kapitalizem pomeni naraščanje bogastva s pomočjo tuje-
ga dela. Kapital je v raznih rokah, tendenca je pa povsod enaka in se imenuje dobiček. Kolikor več ga pobere prvi, toliko manj ga ostane drugemu; zato gleda drugi, da ga odvzame prvemu, kolikor le more; prvi se pa brani z vsemi dosegljivimi sredstvi. Eno teh sredstev je vojna. V kapitalističnem sistemu je nevarnost vojnih spopadov večna.

Ali kapitalizem potrebuje trgovino, potrebuje svetovne, mednarodne stike, in jih vojna trga. Neštete kupčije onemogoči vojna in s tem ubija dobiček. Kolikor je mogoče, gledajo kapitalisti, da se odkodujejo doma za profit, ki so ga izgubili zunaj. Eni preuredijo svoja podjetja za izdelovanje vojnih potrebščin; drugi privijejo cene svojega blaga do najvišje stopnje. Toda v vsakem obratu se ne morejo fabricirati granate in šrapneli; kupovalna moč domačega prebivalstva se pa tudi izčrpa. Visoka draginja prinaša nekaj časa profit, potem pa prepreči kupčijo. Vojna je posledica kapitalizma, toda če traja predolgo, postane tudi kapitalistom zoprna.

Tako je kapitalizem v vrtincu, iz katerega ne najde izhoda.

Trgovski svet ima prav razločen občutek za nevarnost, ki mu preti, če ne bo še kmalu konec svetovnega klanja. Trgovska zbornica v Washington, D. C., je pokazala to z okrožnico, ki jo je razposlala trgovskim organizacijam po vseh Zedinjenih državah, pa tudi ameriškim trgovskim zastopstvom po vseh glavnih mestih Evrope. Okrožnica priporoča, naj se pravočasno skrbi za zboljšanje in za utrditev gospodarskih odnosov po vojni.

"Ako bi bil sklep miru neugoden — pravi okrožnica — bi videle Zedinjene države usodopolno znižanje kupovalne moči v Evropi. Nadalje bi videli zmanjšanje svetovnega kapitala; znižanje evropskega načina življenja; pomnožitev sovražnih zaščitnih carin, ki bi jih izrabljali za viro dohodkov in s katerimi bi se hotela vsaka dežela gleda na produkcijo napraviti v slučaju vojne samostojno in neodvisno od drugih dežel.

Neugoden sklep miru bi prinesel vsem še druge hude posledice, ker bi mu sledila doba splošne negotovosti in nemira. Zedinjene države ne bi mogle tedaj same odločevati, kako daleč naj gredo s svojim oboroževanjem, temveč bi bile prisiljene na ogromne ojaške izdatke, na izredne carinske tarife in druga velika bremena.

"V Evropi bi ogromna bremena razvnela revolucionarnega duha v množinah, ki bi tedaj lahko posegel tudi po gotovih delih ameriškega delavstva..."

Ameriška trgovska zbornica lahko pove, kar misli, ker niso Zedinjene države zapletene v vojno in vsled tega nimajo militaristične cenzure. Ako ne bi bil klic po miru "nepatriotičen," bi zastopstvo buržvazije v Evropi ravno tako govorilo in še glasneje bi zahtevalo mir. Zakaj vojna je že davno prestopila tisto mejo, za katero prinaša kapitalistom sploh dobiček. Nekateri bodo imeli od nje ko-

Da ne bo nepotrebnega začudenja: Nihče še ni iznašel metode, da bi se delal kruh iz svinca. In gospodarsko tudi ne bi mogla taka iznajdba imeti velike vrednosti, zakaj svinec se tudi ne pridelava lože od moke. Le to je, da ponujajo ljudem zopet svinčenke namesto kruha.

Poročilo prihaja topot iz Londona in velja za Berlin. Čitatelj mora biti sicer v sedanjih časih zelo previden, če poročajo Angleži o Nemcih ali pa Nemci o Angležih. Vojna je, in vsaka stran bi rada škodovala drugi; in ker se misli to včasih doseči z lažmi, je poročilo o nasprotniku malo zaupati.

Toda z vestjo, ki jo brzojavljajo iz Londona, je tako, da je po znanih okoliščinah verjetna.

Telegram pripoveduje, da so bili v Berlinu različni protesti proti načinu razdeljevanja živil in da so oblasti sklenile z ostrejšimi protesti potlačiti take nemire. Razbijanje šip na izloženih oknih in plenitve po trgovinah so baje vsakdanji dogodki. Prusko ministrstvo za notranje zadeve pa je dalo po vseh delih mesta nabiti lepake, ki žugajo hujskačem, da bodo ustreljeni, vsem udeležencem nemirov pa, da bodo zaprti do deset let.

Ni dvoma, da razširjajo take vesti iz Londona z veseljem. In če bi bil položaj v Berlinu dvajsetkrat slabši, bi jih to še bolj veselilo. Ne more se reči, da je tako veselje človeško ali krščansko, ampak tako je. Ko so v južnem Walesu štrajkali rudarji in ko so v angleški parlamentu kritizirali vlado, da ni ostala dobra dlaka na njej, so tudi imeli v Berlinu radost. To je krasna posledica vojne, da žele ljudje svojemu bližnjemu najhujše in se vesele, če ga zadene.

A tudi pomankanje je posledica vojne. Nobeni deželi ni vlada prizanesla, pa tudi Nemčiji ni. Da je vzela vlada vsa važnejša živila pod svojo kontrolo, je znano. Tudi da je draginja velika, je znano. Že po tem se lahko sklepa, da so nemiri prav lahko mogoči. Spomnimo se, da je bil

risti do konca. Ali njih število je od dne do dne manjše, drugi pa se nimajo le bati, da ostanejo brez profita, ampak še bolj, da bo po vojni preveč denarja v drugih rokah, to se pravi da bo vojna, čim dalje traja, tem bolj pospeševala koncentracijo kapitala in iz mnogih sedanjih bogatinov napravila pritlikavce, ki ne pridejo v bodoči konkurenci do nobene veljave več.

Tisoč strahov se kaže kapitalistom izvemši Kruppa in peščice podobnih bogov izza moritve. V svojih srčih si vsi žele miru, da bi spravili zopet kupčije in pravi tir. Ali kapitalizem je znal suniti pogubonosni plaz proti dolini, ustaviti ga pa ne zna in ne more. Slabost in nesposobnost kapitalizma bo kmalu vsemu svetu očitna.

Bivši avstrijski konzul dr. Goričar dolži vse avstrijske konzule v Ameriki in nemškega veleposlanika Bernstorffa, da so v zaroti za uničenje ameriške oboroževalne industrije in pomorskih transportov in da vodijo špijonažo. Mi smo že ne-

Svinčen kruh.

socialistični "Vorwaerts" ustavljen, ker je kritiziral vladne ukrepe o živilih. Če so imeli v uredništvu razlog za tako kritiko, ga ima pač tudi prebivalstvo. Za široke ljudske sloje pa je mir edino upanje. Nemčija lahko zmaguje še na dveh ali treh bojiščih, prebivalstvu pa s tem vendar ni nič pomagano, njegova beda raste, čim dalje se zavlači vojna.

Ljudstvo pa vidi, da ni še nikakršnega upanja, kajti vojna se le širi in širi. Naposled morajo tudi tisti, ki so začetkom verjeli, da je bila Nemčija napadena in ki so lani po prodiranju v Belgiji, letos pa po napredovanju v Rusiji pričakovali, da bo kmalu klanje pri kraju, spoznati, da ni Srbija napadla Nemčije in da nima nemško ljudstvo nobenih interesov v Carigradu.

Vojna je upijala več ljudi, nego je bilo pričakovati. Beda pa je že marsikoga zopet iztremila. Na mesto militarističnega navdušenja prihaja gospodarski obup, in v takem položaju ne bi bilo nič čudnega, če bi začele stradajoče mase nekoliko glasneje govoriti in protestirati, pa svoje proteste podkrepiti tudi s kakšnim kamnom, zalučanim v šipo.

Kruha hoče ljudstvo.

Ko se je oglasil "Vorwaerts", ga je pruska vlada suspendirala; tako mu je zamašila usta. Ljudstvu jih hoče zamašiti s svičenkami. To je pomirjevalno sredstvo. Gotovo; kdor bo mrtev, ne bo več zahteval kruha in ne bo nič protestiral.

Belgija je premagana, Srbija je premagana. Ali Nemčija zmaguje doslej. Za ljudstvo je pa, kakor se vidi, vseeno, poraz ali pa zmaga; to so računi monarhov, vlad, velekapitalistov, ljudstvu pa ostane beda v vsakem slučaju.

Karkoli teoretizirajo in filozofirajo o blagoslovu in dobičkih vojne, velja le za gospodujoče; za narode je prokletstvo — za znagovite in za poražene.

štetokrat povedali, kaj mislimo o sedanji diplomaciji sploh. Zato ne bomo prav nič presenečeni, ako se izkaže, da je res tako, kakor pravi dr. Goričar, ki bi o tem lahko kaj vedel, ker je bil sam tam vmes. Vpraša se le, če ima razum besed in mnenja tudi kakšne pozitivne dokaze.

Gotovo je, če bi mi sedeli na vladnih stoli, da ne bi zaupali ne enemu diplomatu ali političnemu konzulu, pa naj zastopa katerokoli vlado. Vsi hočejo pospeševati interese svojih vlad v tistih deželah, v katerih ravno fungirajo; svoje državljane pa vsi bolj nadzorujejo kakor pa ščitijo. Vsa institucija današnje diplomacije je pravzaprav nekakšna priveligirana špijonaža. Kaj čuda, da prestopi tudi meje privilegija, pa špijonira in intrigira za plotom, če more?

Pred kratkim je stotisoč ljudi v Chicagi protestiralo na Michigan Ave. proti županovi samoljubnosti. Radovedni smo, kako bodo protestirali tam, kjer bi protest bolj zalegal: Pri volitvah.

Otroško delo.

Ameriški moralisti so strašno razburjeni, ker se tudi v delavskih krogih tupatam nekoliko razmišlja o vprašanju, o katerem so bogate familije že davno prišle do zaključka: O regulaciji porodov. V najraznovrstnejših melodijah se prepeva svetost materinstva in z gorečimi besedami se dopoveduje ženam, da so otroci nebeški blagoslov.

Ne le v Ameriki; tudi v Evropi je tako. Vojna ubija moške, mlade, krepke, pa tudi bolj stare in slabe. Pobila jih bo toliko, da bodo vse armade opešale. Za nekaj let so že pobrali vse rekrute: odkod bodo dobili nove? Torej je materinstvo sveto, ker brez njega ni krme za kanone. V Nemčiji bo kajzer sam boter družinam, ki bodo imele mnogo otrok. Celot nezakonsko materinstvo je sedaj sveto. Lani je bilo še proketo...

Amerika nima vojne. A tudi tukaj se razlega klic po otrocih. Časopisi objavljajo hinavske članke, dobro vedoči, da se bogate dame ne bodo zmenile zanje. Sodišča kaznujejo razširjanje vsakega spisa, ki se bavi z regulacijo porodov. Po kinematografih kažejo najneumnejše slike, najslabši šund, s katerim kočejo agitirati za mnogo otrok.

Vse te dobrotnike je pa treba vprašati: Čemu? Lahko je namreč pripovedovati, da prinašajo angelji otroke, da jih pošilja sam Bog in da bo tudi skrbel zanje. V življenju ima stvar povsem druge lice, in kar pripoveduje statistika, se prav nič ne vjema z božjim poslanstvom otrok.

Pred nacionalnim odborom za otroško delo je izpovedala miss Josefina Eschenbrenner v Berkeley, Cal., da je 1,990.225 otrok izpod petnajst let zaposlenih z meznim delom. Ne gre torej za opravke, ki jih dobe otroci v domačiji, ampak za delo, s katerim morajo otroci zaslužiti denarja. Na vsakih šest otrok v Zedinjenih državah pride eden, ki je izkoriščen s prezgodnjim delom, in večinoma morajo delati v ramerah, ki morajo preprečiti razvoj mladega organizma. V samem New Yorku je 10.000 hiš, v katerih se opravlja domače delo za industrijo; 120.000 družin je odkazanih na tako delo, o katerem je znano, da je navadno zlasti v zdravstvenem oziru še mnogo slabše od dela v tovarni. Po ostalih vzhodnih mestih je izkoriščanje otrok enako razširjeno; na jugu so pa najstrašnejše razmere pri delu z bombažem.

Zakaj je to potrebno, če pošilja otroke sam Bog in če skrbi on zanje?

Otroško delo je pocieni. Otroci se tudi ne morejo upirati in braniti kakor odrasli. Oni so najpripravnější živi material izkoriščanja. Otroci so božji blagoslov — za brezvestne kapitaliste.

Zategadelj je materinstvo, zlasti proletarsko materinstvo sveto. In preroki kličejo: Rodite otroke, da bo imel kapitalizem čim večjo izbeo.

V Manhattan je od 433 milijonov osebnih dohodnine, ki je bila po mnenju uradnih cenilcev podvržena davku, po zapriseženem zaslišanju prizadetih ostalo — šest milijonov. Kako revni so ameriški bogatini!

Justična puška.

V petek, 19. t. m. je bil v Salt Lake City, Utah, v državi pobožnih mormonov, ustreljen Josef Hillstrom. Ustreljen v imenu zakona, po obsodbi utahškega sodišča.

Amerika je težka; v mnogih državah imajo še smrtno kazen in mnogo justifikacij se izvrši. Usmrtitev Hillstroma je pa vendar zelo nenavaden slučaj. Obsojen je bil, da je umoril grocerista Johna Morrisona in njegovega sina Arlinga. Jurično je bila obsodba najmanj dvomljiva. Direktnih dokazov ni bilo nobenih. To, kar imenujejo dokaze po okoliščinah, bi se smelo smatrati kvečjemu za sum. Vzroka, zakaj naj bi bil obtoženi izvršil umor, ni najti nobenega. Tudi ni uganiti, kakšno korist naj bi bil imel Hillstrom od tega zločina; kajti preden je bil Morrison umorjen, so se baje pri njem pakrat izvršile tatvine, s katerimi se pa Hillstrom ne more spraviti v nobeno zvezo.

Ves pravni položaj je bil torej vsaj nezadosten za smrtno obsodbo. Kljub temu so sodniki v Salt Lake City izrekli obsodbo in guverner Spry jo je potrdil.

Za rešitev Hillstroma so bili storjeni razni koraki. Socialisti na Švedskem so zanj nastopili pri svoji vladi — Hillstroma je bil po svojem rojstvu Šved — in švedski poslanik je posredoval pri zvezni vladi v Washington, D. C. Predsednik Wilson se je potegnil za stvar in na njegovo prizadevanje se je eksekucija enkrat odgodila. Hillstromovi zagovorniki so medtem zbirali material, s katerim so hoteli doseči nov proces. Ali za to je bilo treba več časa. Ko pa je predsednik Wilson drugič brzojavil guvernerju, je ta odklonil vsako nadaljnjo odgoditev, češ da se pot justice ne sme ustavljati.

Hillstrom je bil pesnik. Nekatere njegove pesmi so celo v šolskih knjigah in otroci se jih uče deklamirati. Vseh seveda ne, kakaj Hillstrom je zložil mnogo revolucionarnih pesmi, katerih seveda ne dajejo otrokom v roke. Ali med tistimi, ki so našle pot v šole, so nekatere tako nežne, da se sodniki, če bi bili količkaj psihologi, ne bi bili upali izreči smrtno obsodbo brez tehtnih dokazov. Kajti kadar teh ni, je treba še bolj vpoštevati značaj človeka.

Sodniki v državi mormonov ga niso vpoštevili. Obsodili so moža na smrt in guverner je dal sodbo izvršiti. Hillstrom je bil član zveze Industrial Workers of the World.

Nehote se mora človek vprašati, kaj je moral Hillstrom zato umreti, kar je bil vpisan pri I. W. W.?

Marsikomu v Ameriki je ta organizacija trn

v peti. Dosti je uradnikov, ki postopajo napram njenim članom, kakor da bi stali izven zakona. Z raznimi bojnimi metodami te zveze se tudi mi ne strinjamo.

Toda če stoji človek pred sodiščem pod obtožbo na življenje in na smrt, tedaj ni vprašanje, kateri organizaciji pripada, temveč edino to: Ali mu je zločin dokazan ali ne?

Hillstrom je do zadnjega trenutka trdil, da je nedolžen. S to trditvijo na ustnicah se je poslovlil od življenja. In mnogo, mnogo argumentov kaže, da je govoril resnico. Če se danes ali jutri potrdi, da je bil res nedolžen, kdo popravi tedaj smrtno krivico?

V ječi je bil Hillstrom ves čas miren. V petek jutraj, ko so ga zbudili za zadnjo pot, so se njegovi živeci razdražili, pa se je uprl biričem. Šerif, ki si je baje pridobil njegovo naklonjenost, ga je pomiril. Hillstrom je šel potem s trdnimi koraki na morišče in se je dal ustreliti z nezavezanimi očmi. Ko je že sedel na smrtnem stoleu, je še enkrat ponovil, da umira nedolžen. Ko je bilo dano povelje za streljanje, je Hillstrom sam ponovil besedo "Fire!" Pravi, da je bil takoj mrtev.

Dan pred smrtjo je poslal znancem več telegramov. Gospodični Elizabeth Gurley Flynn, znani agitatorici I. W. W. je brzojavil: "Živel sem kot rebel in želim umreti kot rebel." Tajniku omenjene organizacije Haywoodu je brzojavil, če more poskrbeti, da bo pokopan v Wyoming, ker noče biti v državi Utah niti zagreben.

Ko so mu naznanili, da je guverner odklonil Wilsonovo prošnjo za odgoditev eksekucije, je dejal, da je pripravljen umreti in da ne pričakuje nobene milosti. "Ne maram milosti, je dejal, ampak zahtevam sem pravičen proces. Če mi je ta odrečen, rajši umrem, kakor da bi na kolenih prosil za milost."

Vprašali so ga, če želi duhovnika. Odgovoril je, da si je napravil sam svojo vero, ki mu zadošča. Šel je v smrt zvest svojemu prepričanju.

Hiša guvernerja Spryja, kaznilnica in še nekateri javna poslopja so bila po noči pred eksekucijo izredno zastražena in ves čas so žarkometi razsvetljevali okolico, ker so se baje bali napadov od strani I. W. W. Zgodilo se pa ni nič takega.

Po dosedanjih dispolicijah bo Hillstromovo truplo pokopano v Chicagu. Tukaj bo v zemljo položen mož, ki je storil v svojem življenju mnogo lepega in koristnega in od katerega je delavstvo pričakovalo še mnogo dobrega. Vprašanje če pojdejo njegovi sodniki z mirnejšo vestjo iz tega življenja, kakor je šel on, danes ni rešeno.

Dr. Krek o jugoslovanskem vprašanju.

Slovenski listi ponatiskujejo govor, ki ga je imel dr. Krek lani 17. maja v Šmihelu na Koroskem. Dr. Krek ni bil nikdar naš prerok. Njegovi nazori o jugoslovanskem vprašanju so nam davno znani, pa seveda tudi niso naši nazori. Ali ker se ta govor sedaj tako citira, kakor da bi obsegal politični program Slovencev sploh, ne bo odveč, da se o njem izpregovori nekoliko besed. Da pa bodo razumljive tudi tistim našim čitateljem, ki ne poznajo klerikalne, in specialne Krekove teorije o jugoslovanstvu, podajamo za danes tudi mi njegov govor. Kar je treba reči o njem, pa povemo prihodnjik.

Krek je torej govoril tako:

Kaj je to "jugoslovansko vprašanje"? Za nas to ni nobeno vprašanje, ker mi imamo jugoslovanski odgovor. Vprašanje je samo za Nemce. Nemci so mislili, da se bo naša država razvijala tako-le: V naši polovici bodo komandirali Nemci, v ogrski Mažari. Zatrdo so bili uverjeni, da bo mogoče "male narodice," Slovence in Hrvate, pomesti z uradništvom, šolami in vsem vladnim aparatom, kakor na Koroskem še danes poskušajo. Zunaj države se niso bali Srbov in Bulgarov, ker je na Balkanu gospodaril Turci in so si mislili, da bo turška država vekomaj obstala.

Turški sultan je gotovo jokal, ko je slišal, kako so bili Turki po notah tepeni. A gotovo veliko bolj grenke solze so pretakali Nemci, zato ker je padel Turci. Nemška politika je držala Turka in zaupala v njega kakor Turci v svoj koran. Ne samo naši Nemci, ampak tudi Nemci v rajhu so čutili potrebo prodirati po svetu s svojo trgovino in svojimi ljudmi. In Nemci res prodirajo. S svojo trgovino in kolonizacijo so začeli uspešno konkurirati z Angliji in Francozi in so dobili zunaj države precej stopnje, zlasti v Afriki na več mestih.

S pomočjo naše države so hoteli proti vzhodu, proti Balkanu, Mali Aziji in Perziji napreji. Dokler je ostal Turci, je bilo to lahko mogoče, ker Turci jih podpirali. Nemška trgovina iz rajha je v Mali Aziji silno napredovala. Trgovina v naši državi je še posebno navezana na Balkan, ker nimamo ne v Aziji, ne v Afriki, ne v Ameriki družega kakor 150.000 izseljenih Slovencev. Zato se naša trgovina ne more drugam razširiti kakor na Balkan in Malo Azijo. Če nam tam zapro trge, vemo, da gre našemu delavcu slabo. To se je pokazalo med balkansko vojno. Naše tovarne so stale in naše delavstvo je silno trpelo. Zdaj je v teh krajih postal močan Slovan. Črna gora, Srbija so se okrepile, Bulgarija se je razširila, in Turci je izgubil svojo moč v Evropi. Zdaj je prišlo Nemcem na misel: Kaj bo zdaj z Jugoslavlani? Jugoslovansko vprašanje je stopilo na dan, ker so začeli čutiti žepi nemških kapitalistov. Ti narodi niso hoteli in nočejo kupovati več od našega blaga. Koliko smo izgubili med Bulgari, Srbi, Rumuni, Lahji, Francozje, tudi Nemci iz rajha prodajajo doli, Avstriji pa nič.

Vrh tega pa pride še tale reč zraven: Srbi imajo program, da hočejo združiti vse Srbe, tudi

avstrijske Srbe, in medse štejejo tudi nas. Zato se Nemci bojijo, da ne bi začeli Slovenci čez mejo gledati. Zakaj? Zato, ker so prišli šele sedaj na to, da Slovenci in Hrvatje čuvamo morje, in brez morja dandanes nobena država ni ne pomeni. Morje je za državo, kar je za človeško telo srce, morje odpira pot v svet. Če bi kaka nesrečna vojna odtrgala našo državo od morja, je naša država izgubljena in razbita. Če se ji odtrga cela Galicija ali Češka, bo še močna, če bo imela morje; če pa izgubi morje, je po njej. To morje, ta zaklad za državo, čuvamo Slovani.

Naša država je svojčas podpirala Lahe. Lah pa gledajo čez mejo, in Italija je postavila na vseh gričih topove in se pripravlja menda, da bo kot zaveznica nam pomagala.

Naenkrat so začeli gledati, kaj bo iz tega? Slovence se giblje, Hrvatje se gibljejo! In pravi: Jugoslovansko vprašanje. Poslanec Dobernig se v potu svojega obraza trudi, da bi rešil ta rebus, to uganko.

Na jugoslovansko vprašanje imamo mi odgovor: Kar nas je narava po isti krvi, po isti zemlji in pa po isti govorici nekdanj spravlja skupaj, in kar nas je usoda postavila v našo državo, v naše cesarstvo, vsi skupaj, pa je jugoslovansko vprašanje rešeno. S svojim koroskim jezikom, o katerem trdijo, da ga Kranjci ne razumemo, pridete lahko do Črnega morja. Ena kri, en jezik, ena zemlja!

Omenjalo se je, da je naš rod trinajst stoletij v teh krajih. Ravno ta del Spodnje Koroske se je imenoval svoj čas "hrvatska vojvodina". To ime je bilo pri vas znano. Te hrvatske vojvode so vaši pradedi ustoličevali pri Kranjskem gradu.

Naši pradedi so prišli iz Azije po Donavi. Ob vodi so pota. Ob Savi jih je vodila pot naprej in ob izvoru Soče do Jadranskega morja in ob Dravi v Tirole. Vse te vode tečejo, kakor takrat. Vse to, ozemlje je ena zemlja! Kjer se stekajo vode, tam prihajajo ljudje skupaj! Vode in ne gore! Ne Karavanke. Te nič ne pomenijo!

Ko bodo šli ob vodi, se bodo sročili kot bratje pri Hrvatih. Ali ni neumnost, da so sedaj te dežele tako razkosane? Svoj čas so bile skupaj. Napoleon je strnil beljaško okolico z Dalmacijo in Kranjsko v eno deželo. Cesar Frane prvi je združil vse slovenske dežele v eno deželo. Kako dolgo je od tega?

Ta misel skupne zemlje v naši državni polovici je živela do zadnjega časa in še minister Schaeffl okrog leta 1870. je večkrat omenjal ilirsko provinco, v katero spadajo naši Koroski, Kranjci, Štajerci, Primorci in tudi Hrvatje, ki so iste vere, istega jezika. V tej reči je res to, kar oni pravijo, jugoslovansko vprašanje, ali kar oni mislijo, "jugoslovanski strah".

Reči fantiču: Dozdaj smo gledali proti severu, odkoder prihaja mrzel sever; pogledjmo sedaj proti jugu, kjer trta zeleni, citrone rumenijo in greje gorko sonce. Ne na mrzli sever, na topli

Bolniško zavorovanje.

Ameriška zveza za delavsko zakonodajstvo je te dni objavila načrt zakona, s katerim naj bi se v posameznih državah vpeljalo obližatlo bolniško zavorovanje. Temeljna misel načrta je ta, da bi prispevali za zavarovalnino delodajalci, delavci in države. Delodajalec in delavec bi plačevala vsak enak del, država bi pa prispevala četrtino vsega zneska. Načrt se nanaša na ročno delo in na vse druge uslužbenec, ki zaslužijo manj kakor 100 dolarjev na mesec. Vsakemu zavarovaneu bi bila zajamčena zdravniška pomoč, zdravila, eventualno oskrba v bolnišnici ter podpora v znesku dveh tretjin meze za najdalje 26 tednov v letu. Zdravniška pomoč bi se dajala tudi ženam zavarovancev.

Z ozirom na to, da ni doslej še ničesar, bi bil to napredek. Nekaj je več kakor nič. Ali posebno velik ne bi bil in v Evropi imajo marsikje boljše zakone. Temu načrtu bi se lahko dosti prigovarjalo. Velika napaka bi bila vse, kakor to, če bi se zavarovanje omejilo na zaslužke do 100 dolarjev in bolniška podpora na 26 mesecev. Ako zasluži delavec 25 dolarjev na teden, je to že čez 100 dolarjev na mesec; ali v današnjih razmerah to vendar ni tak dohodek, da bi bil človek lahko brezskrben, če ga zadene bolezen. In omejitev bolniške podpore, itak manjše odrednega zaslužka, na 26 tednov, bi bila zelo oskosrčna.

Seveda je sploh še veliko vprašanje, kaj porečejo državne zakonodaje.

V New Yorku so zaprli 35 šol, ker se je izkazalo, da niso ognja varne. Koliko bi jih morali za preiti po Ameriki, ako bi po vseh mestih vestno preiskali, kako je poskrbljeno za varnost življenja v slučaju požara?

Kašelj in hripavost

prideta z mrzlim vremenom, ter jih je težko odpravi. Njihovo zdravljenje zahteva hitre pomoči in rabo kakega zdravilnega zdravila.

SEVERA'S Balsam for Lungs

(Severov Balsam za Pljuča) se rabi pri zdravljenju prehlada, kašlja, hripavosti, vnetja sapnika in oslovskega kašlja že preteklih pet in trideset let. Je zelo izborni tešini pripravek. Njegovo rabo priporočamo vsem — mladim in starim, otrokom in odraslim. Cen' 25 in 50 centov.

"Imel sem hudi kašelj," piše g. Frank Vacha, iz I. k. River, Minn. "ter sem kupil steklenico Severovega Balsama za Pljuča in predno sem ga porabil celo steklenico, je kašelj popolnoma izginil. Jaz sem 63 let star ter se zdravega počutim."

Kupite SEVEROVE PRIPRAVKE od vašega lekarnarja.

Zavrnite nadomestitve. Ako vas lekarnar ne more zadošiti, naročite jih od nas.

ZAPEKA, meča glavobol, omotica, jetrne pritožbe, slutenica in žolčnice se vajo zdravljenju, ako se rabijsi kakor navedeno v navodilu

SEVERA'S Liver Pills (Severove Jetrne Kroglice). Cena 25c.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

POTRUDITE SE!

Božič se bliža in čim preje se spomnite svojih v domovini in jim pošljete nekaj denarja, tem gotovejši ste lahko, da si bodo kaj bojšega preskrbeli za praznike.

Sedanje cene so:

10 kron za	\$1.60	100 kron za	\$15.60
20 kron za	\$3.15	200 kron za	\$31.20
30 kron za	\$4.70	400 kron za	\$62.40
40 kron za	\$6.25	500 kron za	\$78.00
50 kron za	\$7.80	1000 kron za	\$156.00

Nad tisoč damo še posebne znižane cene!

Prebitek in glavica \$669,672.99 Hranilne ologe \$4,687,208.83

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na

KASPAR STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.

Burcev o Sibiriji.

Ko je izbruhnila vojna, se je znani ruski revolucionar Burcev vrnil v Rusijo, da bi po svojih močeh pomagal deželi. Misli je, da bi v teh časih Rusija lahko potrebovala tudi njegovo delo. "Toda carjeva vlada se ni zmenila za njegove namene. Zato je bil Burcev le revolucionar, in komaj je prišel iz Pariza, ga je pograbila policija, vrgla v trdnjavo Petropavlovsk in potem poslala v Sibirijo..."

To despotično postopanje je bilo zaveznicama Rusije, Angliji in Franciji, zelo neprijetno. Težko je govoriti, da se kdo bojuje za svobodo če zapira njegov tovariš svoje lastne sinove. Pariška in londonska vlada sta posredovali v Petrogradu, in na posled je bil Burcev "pomiloščen." Nastanil se je nato v Tveru, kjer živi kot svoboden pisatelj.

Ko je uredništvo Birdževskih Vjedomosti zvedelo o tem, je poslalo k njemu sodnika, da bi ga povprašalo o vtiskih, ki jih je dobil v sedanji Sibiriji. Burcev mu je povedal svoje mnenje prav odkritosrčno.

Položaj na Ruskem je bridko kritiziral, zlasti pa odgoditev dume, od katere je pričakoval preporod Rusije v prosvetnem in sploh svobodomiselnem zmislu. Vzrok ruskih porazov in neuspehov na bo-

jug glej! Na jugu so bratje, in teh je veliko, in močni so in vseh teh dom je naš skupni dom!

Fantu se bodo zasvetile oči in bo rekel: Jaz bi bil osel, da bi služil nemškemu nacionalizmu, ki je sam revež in nič nima, ki se bo moral na eni strani vtrstati Judev, na drugi strani pa bo moral rešiti jugoslovansko vprašanje, ker sicer svojega pleha in svojih čikel ne bo mogel prodati.

"Grazier Tagblatt" je pisal, da je "der be-ruechtigte Dr. Krek" rekel, da spadajo vsi Slovani skupaj, kakor da bi bil hotel proti državi hujskati. Lump laže. Jaz sem teh laži vajen. Kakor poznam slaveca po petju, mačka po repu, tako nemškega nacionalca po laži. Moja pesem, ki sem jo pel v državnem zboru in v deželnem zboru kranjskem, je bila vedno ta: Rešite jugoslovansko vprašanje tako, da boste dali katoliške Hrvate in Slovence skupaj pod avstrijskim cesarstvom, in potem bo država tako močna, da boste vedno imeli prosto pot po morju. Na Balkanu vas Srb, Črnogore, Bulgar, Rumun ne bo več sovražil, ampak bo rekel: Tam je prostost doma, politična, gospodarska, tam se da napreji priti, pojdemo in združimo se mi pod dvoglavim orlom. To pa je mogoče, če se prej reši naše avstrijsko jugoslovansko vprašanje, oziroma če bi bil Nemec pameten, da bi poslušal naš jugoslovanski odgovor. Teh par drobtin Nemcev tukaj pri nas naj gleda, kako se dela na Kranjskem, kjer peščica Kočvarjev uživa razmeroma večje pravice kakor kranjski Slovenci. Mi nismo divji in ne gremo za tem, da bi komu vzeli, kar ima. Ko bo ena, lepa slovensko-hrvatska skupina, potem se tujcu ne bo treba bati. Poznamo, kaj se pravi trpeti in nočemo nikomur hudo s hudim vračati.

Pojasnil sem vam cilje, ki jih imamo. Mi vemo, da je to mogoče, in smo prepričani, da to mora priti, ker sicer ni v nevarnosti naš narod, ampak naša država.

jišcu išče v nesposobnosti ruske birokracije in v dejstvu, da je bilo ljudstvo stoletja popolnoma ločeno od vsake udeležbe pri vladi in upravi dežele. O svojih sibirskih izkušnjah je dejal:

"Popotoval sem v Sibirijo drugič. Prvič se je to zgodilo približno pred tridesetimi leti, drugič pa sedaj. Prišel sem topot zopet če ne ravno v njegovo, pa vendar v sosesčino celice Trubeckega-Ravelina v trdnjavi Petropavlovsk. Enake celice v preiskovalnem zaporu, enake sibirskie ječe, enake etape! Pa vendar kakšna razlika! Takrat, pred 30 leti so ravnali z nami kot s političnimi zločinci; šli smo ločeni od drugih. Topot sem bil v Petrogradu zaprt v vozu z najprostejšimi hudodelci. Iz meni neznanih vzrokov so me vklečili z verigami in dali so mi kaznilniško obleko. Kakor sem izvedel iz časopisov, je dobila duma celo vrsto pritožb in dopisov zaradi ravnanja z jetniki, mnogo ravno iz okraja kjer sem živel jaz. Ali vse to je bila le senca tega, kar sem videl sam in o čemer sem se prepričal. Izgnanci v vsej pokrajini Angara naravnost stradajo. Življenjski pogoji so tam kratkomočno neznanstveni. Policijski častnik, kateremu so vsi izgnanci v Angari podrejeni, je osebno dejal: "Jaz sem sekira! Mene vihte in rabijo me za sekanje. Torej sekam brez usmiljenja."

Ponavljam ta izrek dobesedno in lahko Vas zagotovim, da izpolnjuje ta uradnik dobljene naloge najvestneje. Videli sem že mnogo groznih reči, ali kaj podobnega kakor v Jenisejsku, kar je tabor in leglo vseh mogočnih kužnih boleznih obenem, nisem se prej uzi. Le z gnušom se spominjam tistih dni, ki sem jih prebil v tem taboru. Ječe in izgon ni na Ruskem le kazen, ampak tudi mučenje.

Prej omenjeni policijski častnik mi je osebno dejal: "Če boste morali dolgo živeti pri nas, Vas poženem v obup." In prav nič ne dvomim, da bi bil ta uradnik vestno izpolnil svojo obljubo. Prepovedano mi je bilo zapustiti ozemlje vasi in obo-rožen stražnik mi je bil za petami nočundam. Kako je to vplivalo na moje živce, si lahko mislite. O tem se je obsirno pisalo. Kdor ima ušesa, sliši..."

Burcev se je vrnil v Rusijo takorekoč kot zaveznik vlade. Njegovim besedam se torej lahko verjame. Te besede pa kažejo, da je Rusija kljub vsem zunanjim izpremembam še vedno to, kar je bila. Stari despotizem cvete kakor pred vojno. Carizem nima sposobnosti, da bi se reformiral. Medtem ko zahteva od naroda največjo poštvalnost za domovino, pošilja še vedno najboljše sinove in hčere svojega naroda v črno bedo in krut pogin. Med ruskim narodom in rusko vlado zija še vedno prepada tako široka kakor pred vojno, in še vedno je za Rusijo notranja revolucija, osvoboditev od carizma, osamosvojitve naroda najnujšega potreba. Vlada, ki zatira svoj lastni narod na tako podel, sramoten način, nima pravice govoriti o osvoboditvi drugih narodov.

Velika Britanija, Francija in Rusija si prizadevajo, da bi Kitajska pristopila njihovi zvezi, ne zahtevajo pa, da bi se udeležila sedanje vojne. Na diplomatičnem polju ni nič manj bojev kakor na bojiščih. Zveze in protizveze — ali bodo služile miru ali novi vojni?

SODRUG NJEGUŠ UMRL.

V kaznišnici v Steinu na Nižjem Avstrijskem je umrl sodrug Nikola Njeguš iz Šibenika v Dalmaciji za jetiko. Obsojen je bil na sedem let težke ječe, od katerih je odsedel štiri leta. Kakor je videti, bi ga bili pustili v ječi do zadnjega dneva, da ga ni prej osvobodila smrt.

Njegušev slučaj je zbudil 1. 1911. veliko senzacijo v Avstriji in tudi po inozemstvu. Dne 5. oktobra omenjenega leta je impulzivni mladenič z galerije avstrijskega državnega zbora streljal na justičnega ministra Hohenburgerja. Zadel ga ni; krogle so se zarile v leseno steno predsedniške estrade in niso storile druge škode, kakor da so se nekateri hrabri poslanci ustrašili na smrt.

Bila je takrat ravno debata o draginji, katero je delavstvo čutilo kot silno breme. Govoril je sodrug dr. Adler, Hohenburger se je pa posmikal ravno, ko je govornik slikal bedo, ki jo povzroča draginja v delavskih družinah. Ta porogljivost je Njeguša tako razburila, da je potegnil iz žepa revolver in streljal.

Pred sodišče so ga postavili zaradi poizkušene umora justičnega ministra. Predsednik senata je vpošteval, da ni minister navaden smrtnik, pa je priredil sodnijsko scenerijo tako teatralno kakor je le mogel. Razprava je bila do skrajnosti pristranska. Predsednik ni niti zakrival svoje pristranosti. Porota, previdno izbrana in sugestivno pripravljena, je spoznala obtožnega mladeniča za krivega in hudobni senat mu je prisodil sedem let, da si se je Njeguš za takrat poznalo, da je jetičen. Tako je bila obsodba pravzaprav smrtna.

Njeguš, mimogrede rečeno, oddaljen sorodnik črnogorskega kralja, je odklonil vsak priziv in takoj nastopil kazen v steinski ječi, katere ni več živ zapustil.

Škoda ga je. Zaslužil si je blag spomin.

KAKO ŽRE VOJNA CIVILIZACIJO.

Budimpeštanski list "Vilag" piše:

Sueški, kielski in manchesterški kanal, ki so preobrazili svetovno trgovino tako kakor križarske vojne in velika odkritja, so veljali 1500 milijonov frankov. To je svota, ki zadostuje za vzdrževanje vojne komaj teden dni.

Severna Amerika je v zadnjih tridesetih letih napravila, začevši z Arizono, 100.000 kilometrov kanalov za namakanje neplodnih tal in s tem se je pet milijonov hektarjev pušče stepe izpremenilo v polja in travnike. To delo je veljalo 600 milijonov. Par dni vojnih stroškov.

Mojstrsko delo gradnje mostov, forthski most, veliki jezovi v Asuvanu, st. gothardski tunel — so veljali po 70 milijonov. Med opoldanskim in večernim zvonjenjem požre vojna tako delo.

Vojna služba je odtegnila produktivnemu delu po malem 20 milijonov mož; povprečno letno število brezposelnih znaša 5 milijonov. Izven produktivnega dela je torej 25 milijonov mož. Letno delo zdravega človeka znaša 2500 mark — toliko je povprečna letna plača v Nemčiji. Evropska produkcija se je v enem letu vojne znižala za 62 milijard in 500 milijonov.

Švica je izdala po uradnih poročilih ko konca oktobra za varstvo svoje nevtralnosti 51 milijonov dolarjev. To je njen vojni tribut, da si je nevtralna.

V kanadskih krogih ugibajo, če pojde Tedi Roosevelt na vojno. Dali bi mu baje divizijo. Bila bi lepa prilika, da prenese svoje teorije v prakso. In Amerika bi ga bila za nekaj časa rešena.

Bivši prezident Taft prerokuje, da zmagajo prihodnje leto pri volitvah republikanci. To je prerokoval tudi zadnjič, ali sreča ga je pustila na cedilu. Če bo sedaj boljši prerok, bo imela ljudstvo toliko od tega, da ugame, kolikor je imelo takrat, ko ni uganil, namreč: Dobra neč, hudega mnogo.

"Day Book" poziva čehiške liste, da naj prisilijo krojaške firme, da predložijo zadevo s stavkujočimi krojači razsodišču. "Day Book" ima dobre argumente. Ali nič ne de. Dokler je masa de-

lavstva tako kratkovrtna, da pokupi vse kapitalistične liste, da si pišejo vedno za kapitaliste in proti delavcem, se nič ne izpremeni.

Železnice v Zedinjenih državah so imele v računskem letu, ki se je končalo s 30. junijem, 856.339.581 dolarjev čistih dohodkov. To je za 22.840.000 dolarjev oziroma za 1,8 odstotka več kakor lani. Po tem je pač jasno, kako slabo se godi železniškim družbam in kako "opravičeno" je njih tarnanje, da ne morejo izhajati, če se jim ne dovoli zvišanje tovarnih tarifov. Okrutno je zahtevati od železniških magnatov, da naj se zadovoljujejo s tako "majhnimi" profiti.

Vsako leto umre v Chicagu okrog 6000 otrok v prvem letu starosti, ki bi lahko ostali živi, če bi imeli njih starši sredstva za potrebno nego ali pa če bi bile javne naprave, v katerih bi se skrbelo za take otroke. To ne bi bili pohabljeni in paralizirani, ampak lahko bi se vzgajali za zdrave in koristne članke človeške družbe. Za umiranje teh otrok nimajo kapitalistični časopisi in moralisti nobene besede. Čemu toliko razbujenosti, ko je umrl popolnoma pohabljen otrok, ker ni bil operiran?

"Popolo Romano" pripoveduje, da je ponudila Avstrija pred začetkom nove italijanske ofenzive Italiji separaten mir s teritorialnimi koncesijami, a da ni vzela Salandrova vlada predlogov niti v poštev. Nekateri listi so pred kratkim pripovedovali, da je šel knez Bülow v Švico in da je bil namenjen v Španijo, kjer naj bi bil pridobil kralja Alfonza za mirovno posredovanje. Drugi listi so to odločno zanikali. Sedaj pravijo nekateri časopisi, da išče Bülow po nalogu nemške vlade čez Švedsko stike z Rusijo, da bi ta sklenila separaten mir z Nemčijo in Avstrijo. Seveda prihaja za vsako tako vestjo kmalu utajitev. Ali toliko je na stvari vendar gotovo, da bi pravzaprav vsi že radi imeli mir, če ne bi bile utvare prevelike.

Cerkev je, kakor je pač splošno znano, uboga revica. Vprašajte jo, kako se ji godi, pa se vam bo takoj zajokala, kako je preganjana in zatirana in revna. Nekateri številke nam kažejo, da je res tako. Po uradnem poročilu so spravili baptisti pred desetimi leti 12.600.000 dol. za vzdrževanje svojih cerkev skupaj, sedaj pa 22.400.000 dol.; presbiterijanci so takrat zbrali 17.400.000, sedaj pa 26.100.000 dol.; episkopaleci takrat 12 milijonov, sedaj 15 milijonov; metodisti takrat 31 milijonov, leta 1914 pa 38 milijonov dolarjev. In to je le malo števil tistih cerkev, s katerimi je osrečena Amerika. Je li čudno, da dobiva črna reakcija od dne do dne večji vpliv?

Po dolgih tednih brezposelnosti je dobil neki John Ruddy v Hoboken naposled delo v neki tovarni v Porth Amboy, N. Y. Da pride tja, si je za zadnje cente kupil tiket. Ko je prišel konduktor revidirati, pa Ruddy ni mogel najti svojega listka in sprevednik ga je pogladil z vlaka. Z druge strani je ravno pridrvel ekspresni vlak, pograbil delavca in ga zmečkal. Smrt zaradi nezadostnega voznega listka!... Toda — ko so v mrtvašnici preiskali njegovo obleko, so našli nesrečni tiket v podšivki njegovega telovnika. Žep je imel namreč luknjo. In zato je moral Ruddy umreti. Ker je dolar sveteljši od človeškega življenja!

Kruppovo podjetje ima letos 86 milijono mark čistega dobička. Lani ga je imelo 33 milijonov. Prvič je to nov dokaz, da je vojna zelo koristna reč. Drugič potrjuje teh 86 milijonov trditve, "da ima kapitalist mnogo manj od svojega podjetja kakor delavec."

Zdaj — 86 milijonov je res precej denarja. Ampak Kruppovi delničarji ga ne bodo vsega vtaknili v žep. Celih 24 milijonov je namreč upravni svet določil za podporo družin, katerih očetje so padli v vojni.

Ako se računa, da bo imela Nemčija le pol milijona mrtvih, pa jih ima najbrže že sedaj toliko, če ne več, odpade na vsako družino povprečno 48 mark. Podjetju ostane še vedno za 29 milijonov več čistega kakor lani. In to je med malo število kapitalistov razdeljen dobiček, dosežen brez dela; kar dobi delavec, je pa le zaslužek. To je pravzaprav vendar nekaj razlike.

Pastor je ves obupan in pobegne iz šole.

AVSTRIJSKE STROKOVNE ORGANIZACIJE.

Vojne razmere so tudi na strokovne organizacije silno vplivale. Iz poročila komisije avstrijskih strokovnih društev, ki ga je objavila za leto 1914, je razvidno, da so strokovne organizacije izgubile v tem času precej članov in pa da je tudi v denarnem oziru jako občutno vplivala vojna na stranje društvenih blagajn.

Člansko število se je znižalo leta 1914 za 174.544; število društvenikov je padlo na 240.681, kar znaša nad 43 odstotkov nazadovanja. Pri 38 zvezah je zaradi vpoklica v vojaško službo začel na izstopilo 75.109 članov; mnogo članov se pa najbrže od vpoklica sploh ni oglasilo. V Galiciji in Bukovini je bilo konec leta 1913 15.068 članov, konec leta 1914 pa le še 1892, kar je povzročilo rusko zasedenje tega ozemlja. Prejemki strokovnih organizacij so znašali leta 1914 8.270.000 K, torej 1.760.000 K manj kakor

lani poprej; izdatki 9.920.000 (manj 130.000 K). V tem poročilu niso omenjeni stavkovni in tarifni fond, ki se upravljajo popolnoma ločeno. Od izkazanih izdatkov znašajo samo podpore nad 50 odstotkov (brez stavk), za brezposelno podporo nad 30 odstotkov, to je 3.020.000 K prejšnje leto 2.200.000 K. Brezposelna podpora je znašala povprečno na osebo 34 K 36 vin. (24 K 17 vin.), izdatki za podporo 21 K 34 vin. (11 K 58 vin.), za druge društvene namene 19 K 88 vin. (12 K 64 vin.)

Imetje strokovnih organizacij se je zmanjšalo v letu 1914, za en milijon kron in je znašalo konec leta 1914 13.730.000 kron, ali na člana 57 kron.

Te številke naj pričajo, da so organizacije kljub svetovnemu boju ostale še vedno krepke, kljub vsem razmeram, ki so jih prinesli dogodki, so vršile svojo nalogo in v marsikaterem oziru še požrtvovalneje nego ob mirnem času. Pomen strokovnih organizacij so v v sedanjem času priznavali učenci, ekonomski in drugi odlični ljudje na kulturnem polju, državne uprave, vojaška uprava in tembolj pa vedo ceniti delavci organizacije, ker je ta njih zaščita, njih izobraževalka v burnem in mirnem času, njih svetovalka in sredstvo, s katerim si morejo izboljšati svoje življenske razmere. Po vojni bodo naše strokovne organizacije še življenska potreba, še boljše pospeševalnice ljudskega blagostanja.

Amerika kupuje otoke.

Vlada Zedinjenih držav se bavi s predlogom, da bi kupila zapadno indijske otoke St. Thomas, St. John in St. Croix, ki so danska last. V času Rooseveltove uprave je bila z dansko vlado že sklenjena pogodba za to kupnjo in sicer je bila cena določena s 5 milijoni dolarjev. Senat Zedinjenih držav je odobril pogodbo, toda gornja zbornica danskega parlamenta jo je zavrgla. Če je ta izpremenila svoje stališče, ni dvoma, da nastopi predsednik Wilson za nakup. Danski državni svetnik Hagemann je baje dejal, da ni vredno, da bi trčili. Dansko še denar za te otoke. Za Zedinjene države bi pa imeli strateško vrednost z ozirom na panamski prekop.

Kdor se pripravlja za pretep, najde prejalislej gotovo priliko, da se stepe.

Oba sta trpela.

Mr. Jos. Škripec iz James City, Pa., je bil bolan ob istem času kot njegova žena. Pisal je sledeče: "Zaprtje mi je jako nagajalo in tudi moji ženi. Imela sva tudi glavobol, bolečine vželoce in na hrbtu. Naročila in sprejela sta Trinerjevo ameriško grenko vino. Naše bolečine so zginile, kakor tudi zaprtje. Hvala Bogu, oba sva sedaj zdrava. Jos. Škripec, Box 46, James City, Pa." Zaprtje je vzrok mnogim poznejšim boleznim, in se ne sme nikdar zanemarjati. Rabite Trinerjevo ameriško grenko vino. Daje pomoč pri bolečinah v želoce in prebavalnih organov. Cena \$1.00. Jos. Triner, 1333-1339 So. Ashland ave., Chicago, Ill.

Če čutite revmatizem, drgnite prizadete dele s Trinerjevim linimentom. Cena 25 in 50 centov, po pošti 35 in 60 centov.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E. Ohio St., Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salon
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, Wis.
Telefon 1199

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.

Uradije od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8 — 10 P. M. V sredo in na deljo večer neuradije.
Tel. Canal 476.
1801 So. Ashland ave.
Tel. residence: Lawndale 8994

James F. Stepina,
predsednik.
Christian R. Walleck,
I. podpreda.
Emanuel Beranek,
II. podpreda.
Adolf J. Krassa,
blagajnik.

Ravnateljski odbor:
Michael Zimmer, nadelnik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Blankini
Abel Davis
John Fucik
A. V. Geringer
John C. Krassa
James F. Stepina
C. R. Walleck

AMERICAN STATE BANK

1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice,
CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek... \$500,000.00
ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer,
vse druge dneve pa do 5½ popoldan.

10 kron za.....	\$1.60	150 kron za.....	\$23.40
20 "kron za.....	\$3.15	200 kron za.....	\$31.20
25 kron za.....	\$3.95	300 kron za.....	\$46.80
50 kron za.....	\$7.80	500 kron za.....	\$78.00
100 kron za.....	\$15.60	1000 kron za.....	\$155.00

Pošiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da se pošteno izplača ali pa Vam vrne.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni.

POZOR! Kadar se nahajate v gostilni,

3 pristne pijače
2 zdravilne.

zahtevajte vedno dobro, zdrave in pristne pijače, ki nosijo na steklenici napis Imported, in to so A. Horwatove: Importirani Brinjevec, Slivovec, Tropinovec, Grenko Vино in Kranjski Grenček. Moja trdika je prva in edina samostojna, ki importira žgane pijače in zelišča naravnost iz Kranjskega. Rojaki, pomnite si, da je A. Horwatovo Grenko Vино napravljeno iz najboljšega californijskega rudečega vina in iz najzdravejših zelišč ter nadkriljuje vse druge pijače ter vrste za človeško zdravje. Ravno tako Kranjski Grenček. Posebno ako pijete slabo žganje, ne bo nikdar škodovalo, če denete polovico tega grenčeca vsem.

A. HORWAT, 600 N. CHICAGO ST., JOLIET, ILL.

KADAR potrebujete dražstvene potreščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoni. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VRNIMO SE!

V lekarnah

Cena \$1.00

Prav radi se spominjamo onih dni, ko smo bili krepki in polni zdravja in življenja, in ko si bil v svesti, da je ta svet nebeški raj, poln sreče in veselja za nas. Kaj nas je zadelo, da nismo več onega mladeniča; da smo premenili svoje navade in se odtujili od srednje poti, ki se imenuje zmernost v vanji stvari? Vrnimo se k starim navadam, k navadni hrani, k bolj resnemu delu, k svežemu zraku, a zlasti pa moramo pazno skrbeti za svoje prebavne organe, da preprečimo zabasnost in nje posledice, ter slabost in nervoznost. Kakor hitro opazimo nered, ne pozabimo na

Trinerjevo Ameriško Zdravilno Grenko Vино

To zdravilo je jako važnega pomena, ker pospešuje delovanje prebavnih organov in tako nam povrne prejšnje navadno zdravje za dobo dokler zopet ne pademo v razvade.

To zdravilo tudi —
PREKINE BOLEČINE IZ DROBJA,
ODSTRANI ZABASANOST,
DOPRINESE OKUS DO HRANE,
POMAGA PREBAVLJATI,
OKREPCA PREBAVNO MOČ,
OHRANI ORGANE DELAVNE,
ODSTRANI NERVOZNOST.

Urejuje, okrepčuje, daje novo moč, prepreči in odstrani zabasnost, potolaži glavobol, da je pomoč dekletom in ženskam v slučaju neprilike, ter vseh drugih enakih bolezni.

Ako hočete preprečiti bolečine, imejte vedno priročno TRINERJEVO LINIMENT in ribljite telo s njim kadar čutite najmanjšo bolelost, bodisi revmatično ali nevralgično. Cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.

HOHENZOLLERNI IN BOG.

Prusi in Bavarci se ne marajo. Če morejo, radi vščipnejo drug drugega. Berlinski in monakovski humoristični listi so v normalnih časih polni zabavljalnih dovtipov take sorte. In niti sedaj, ko je vojna "zedinila ves narod", jima ne da žilica miru, da ne bi potegnili zdaj ta onega, zdaj oni tega. Tako je bila v monakovski "Jugend" pred kratkim objavljena protipruska anekdota, ki je pa duhovitejša od navadnih "prajza in Bierkeller-vicev" in ima globokejši pomen tudi brez obzira na prusko-bavarsko zabavljanje. Anekdota je namreč posrežena satira na pruski monarhizem in bi se lahko pripovedovala tudi še v kakšni drugi deželi.

"Jugend" jo pripoveduje takole:

Pastor bi rad otrokom pri verouku razložil, da je Bog tisti, ki je vse ustvaril, pa pravi:

Kdo je tisti, ki dela v naši nemški državi vse, kar je tako krasnega in veličastnega? Kdo je tisti, ki je dal rekam njih tok? Kdo pusti rasti gozdove? Kdo je dvig-

nil hribe in kdo oplakuje nemške bregove z morskimi valovi?

Mali Fric dviga roko.

— Torej?
— Hohenzollerni, gospod pastor.

— Tepec, sedi! Eden je, ki je naredil vse to.

Karol vzdiguje prst.

— Torej?
— Naš cesar.

— Ne. Noben človek ni naredil tega.

Henrik se oglašja, da bo odgovoril.

— Kraljica Luiza.

— Bebec! Zakaj pa ona?

Henrik se začmeri: Gospod učitelj nam je dejal, da je kraljica Luiza angel naše države.

— Ampak! Dejaj sem vam vendar, da ne more storiti tega noben angel in ne vsi angeli skupaj. Torej Herbert povej nam, kdo je naredil vse to?

— Liubi Bog je ustvaril vse.

— Torej dobro, dragi otrok. Zakaj pa je naredil Bog v naši deželi toliko krasnega?

Herbert odgovarja:

— Zato ker so ohranili Hohenzollerni narodu Boga in vero vanj.